

Pentekostalizacja – szansa czy zagrożenie pastoralne?

Pentecostalisation – an opportunity or a pastoral threat?

Słowa kluczowe: pentekostalizacja, pentekostalizm, Pięćdziesiątnica, pneumatyzacja, rozeznawanie duchowe, Odnowa Charyzmatyczna.

Keywords: Pentecostalisation, Pentecostalism, Pentecost, pneumatization, spiritual discernment, Charismatic Renewal.

Streszczenie

Tytułowy dylemat artykułu dotyczy wpływu pentekostalizacji na współczesne chrześcijaństwo, a zwłaszcza na Kościół katolicki. Jego istotą jest przenikanie pentekostalizmu i duchowości pentekostalnej do tradycyjnych Kościołów: katolickiego, prawosławnego i protestanckiego. Zagadnienie to przejawia się dzisiaj często w emocjonalnych dyskusjach i publikacjach. Ich autorzy prezentują ją jako zagrożenie pastoralne, albo jako szansę rozwoju i odnowy współczesnych Kościołów. Pentekostalizacja jest problemem i jednocześnie wyzwaniem dla podzielonego chrześcijaństwa. Trwająca polemika na ten temat niekoniecznie musi być pesymistyczna lub destrukcyjna. Pentekostalizacja domaga się dzisiaj naszej odpowiedzi. A ta zawsze powinna uwzględniać i respektować suwerenne działanie Boga na rzecz swojego ludu. Definitywne rozwiązanie tytułowego dylematu nie jest celem niniejszego artykułu, ponieważ badana rzeczywistość nadal trwa. Zawarte w nim tezy domagają się pogłębienia i poszerzenia o nowy materiał badawczy.

Abstract:

The main dilemma of the paper concerns the impact of Pentecostalisation on contemporary Christianity and especially on the Catholic Church. Its

---

¹ Mgr lic. teologii Mirosław Topolski, doktorant Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

essence is the penetration of Pentecostalism and Pentecostal spirituality into the traditional Churches: Catholic, Orthodox and Protestant. Today this issue often occurs in emotional discussions and publications. Their authors present this phenomenon as either a pastoral threat or an opportunity for the development and renewal of contemporary churches. Pentecostalisation is a problem and a challenge for divided Christianity. The ongoing polemics about the value of Pentecostalisation may not necessarily be pessimistic or destructive. Currently, a response to Pentecostalisation is required. And our response should always consider and respect God's sovereign action for His people. This paper does not aim at solving the dilemma as the reality in question is still going on. The presented theses need to be deepened and should include new research material.

Wprowadzenie

Kardynał Kurt Koch, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan, w wywiadzie dla Radia Watykańskiego z 2015 r. stwierdził:

Najważniejszą zmianą, jaką obserwujemy w dzisiejszym krajobrazie ekumenicznym, jest burzliwy wzrost ewangelikalnych ruchów pentekostalnych. Z czysto liczbowego punktu widzenia są one dzisiaj drugą co do wielkości rzeczywistością, zaraz po Kościele Rzymskokatolickim. Trzeba mówić o pentekostalizacji chrześcijaństwa. I powinniśmy podjąć to wyzwanie².

Wypowiedź kardynała stanowi dobre uzasadnienie podjęcia tego tematu w niniejszym artykule. Współczesna dyskusja dotycząca problemu pentekostalizacji chrześcijaństwa, w tym także Kościoła katolickiego, obejmuje różnorodne teorie, hipotezy, oceny, analizy, aspekty oraz zabarwienia emocjonalne. Sposób prezentacji pentekostalizacji

---

² „Aber das entspricht natürlich auch der Realität heute, denn die größte Entwicklung, die wir in der heutigen ökumenischen Landschaft haben, ist das rasante Anwachsen evangelikaler, pentecostalischer Bewegungen. Sie sind heute rein zahlenmäßig die zweitgrößte Realität nach der römisch-katholischen Kirche. Man muss von einer Pentecostalisierung des Christentums reden. Und diese Herausforderung müssen wir wahrnehmen!” (Koch 2015).

w tym dyskursie zależy od przywoływanych źródeł, przynależności denominacyjnej, statusu prawnego w Kościele i osobistych doświadczeń autorów wypowiedzi i publikacji naukowych w tym zakresie. Pokazują oni to zagadnienie raz jako szansę rozwoju, innym razem natomiast jako zagrożenie dla danego związku wyznaniowego czy Kościoła. Wielu badaczy przedmiotu konkluduje, że żyjemy w czasach pentekostalizacji chrześcijaństwa. Wyraża się ona zarówno w rozwoju wspólnot charyzmatycznych i Kościołów neopentekostalnych, jak i w realnym oddziaływaniu tych rzeczywistości na tradycyjne Kościoły, także katolicki.

Na temat wartości tego zjawiska trwa dyskusja. Zwolennicy zarzutu o pentekostalizację chrześcijaństwa widzą w niej źródło zgubnych dla Kościoła katolickiego tendencji oraz drogę do zacierania różnic pomiędzy denominacjami. Przeciwnicy widzą szansę na przebudzenie duchowe w Kościołach, zbliżenie ekumeniczne i współpracę oraz pogłębianie duchowości pneumatologicznej (Sawa 2018, 100-119). Pentekostalizm stał się jednym z najważniejszych doświadczeń religijnych XX i XXI wieku, swoistym przebudzeniem, od dawna oczekiwanym w Kościele. Szacuje się, że obecnie bierze w nim udział co czwarty chrześcijanin, czyli w skali globalnej zjawisko to dotyczy około 500 mln chrześcijan, przy ogólnej ich liczbie ok. 2,2 mld (w tym 1,313 mld katolików na 7,4 mld ludności świata); („Annuarium Statisticum Ecclesiae” 2017; „Annuario Pontificio” 2019). Według pentekostalnych kościołów szwedzkich, przy zachowaniu dzisiejszej dynamiki, w 2025 r. liczba ta ma sięgnąć 800 mln (Siemieniowski 2002, 26)!

Chrześcijańskie grupy i wspólnoty charyzmatyczne powstałe w łonie Kościołów zielonoświątkowych lub charyzmatycznych tworzą jeden z najszybciej rozwijających się nurtów religijnych współczesnego świata. Dzięki Katolickiej Odnowie Charyzmatycznej, zwanej też Odnową w Duchu Świętym, fenomen ten ogarnia również Kościół katolicki. Coraz więcej katolików, również w Polsce, żyje duchowością pentekostalną, wspólną dla tych nowych rzeczywistości. Zauważa się jednak dychotomię stanowisk u badaczy w kwestii genezy i identyfikacji

pojęciowej charyzmatyczności katolickiej i pentekostalizmu Kościołów protestanckich (Misiarczyk 2015, 4-6). Ponieważ fenomen pentekostalizacji jest w Kościele katolickim rzeczywistością mocno kontrowersyjną, trzeba rozpatrywać ją wieloaspektowo i interdyscyplinarnie, unikając radykalnie homogenicznych ocen i osądów.

Spojrzenie pastoralne na zagadnienie pentekostalizacji w kluczu zagrożenia lub szansy, utrzymane w paradygmacie: widzieć, ocenić, działać, będzie treścią niniejszego opracowania. Celem artykułu nie jest definitywne rozwiązanie tytułowego dylematu, ale raczej wpisanie się w nurt jego dotychczasowych poszukiwań. Dlatego najpierw zostanie omówiona istota pentekostalizacji, jej definicje i implikacje. Kolejna część jest poświęcona pentekostalizmowi jako przyczynie pentekostalizacji. Następna część ukazuje relacje pomiędzy Pięćdziesiątnicą a pentekostalizacją. Całość wieńczy zakończenie, w którym zawarto wnioski pastoralne. Temat opracowano w oparciu o Pismo Święte i literaturę przedmiotu gromadzącą współczesne, wybrane wypowiedzi hierarchów Kościoła i badaczy tematu. W kwerendzie źródłowej nie znaleziono wypowiedzi doktrynalno-organizacyjnych Kościoła dotyczących wprost pentekostalizacji. W opracowaniu uwzględniono też dokumenty kościelne analizujące i oceniające jedynie otoczenie i pewne aspekty pentekostalizacji.

Pentekostalizacja i jej implikacje

Zagadnienie pentekostalizacji, czyli oddziaływania pentekostalizmu na chrześcijaństwo przez przenikanie duchowości pentekostalnej do tradycyjnych Kościołów: katolickiego, prawosławnego, denominacji i wspólnot protestanckich, jest obecne w globalnej literaturze przedmiotu od ok. 30 lat.

Najbardziej znanymi badaczami tego zagadnienia są: Walter J. Hollenweger, Vinson Synan, Charles Wagner, Margaret Poloma, Peter Hocken. Inicjatorem i prekursorem badań pojęcia pentekostalizacji w Polsce był w 2014 r. ks. dr hab. Andrzej Kobyliński, pracownik naukowy UKSW.

Oprócz niego na ten temat publikują m.in.: ks. bp Andrzej Siemieniowski, ks. bp Andrzej Czaja, ks. prof. dr hab. Leszek Misiarczyk, ks. dr Przemysław Sawa, o. dr Wit Chlondowski, ks. dr Wojciech Nowacki i dr Andrzej Migda. Przypatrzmy się zatem kilku wybranym sposobom definiowania pentekostalizacji, różnym w zależności zainteresowań badawczych i doświadczeń ich autorów, oraz wynikającym z tego sformułowanym przez nich implikacjom.

Ks. dr hab. Andrzej Kobyliński (UKSW, Warszawa)

Ks. dr hab. A. Kobylińskiego podaje następującą definicję pentekostalizacji:

Pentekostalizacja [ang. *Pentecostalization*, niem. *die Pentekostalisierung*, wł. *Pentecostalizzazione*] oznacza niezwykle szybki wzrost liczebny różnego rodzaju wspólnot *stricte* zielonoświątkowych oraz proces stopniowego przekształcania wielu innych chrześcijańskich Kościołów i związków wyznaniowych w jedną uniwersalną odmianę chrześcijaństwa charyzmatycznego w wymiarze globalnym. Dynamiczny i ogólnoświątkowy proces pentekostalizacji chrześcijaństwa jest nazywany często „ucharyzmatycznieniem” religii chrześcijańskiej lub narodzinami chrześcijaństwa pentekostalnego, charyzmatycznego lub ewangelikalnego (Kobyliński 2014, 93-94).

Autor ten wskazuje pozytywne implikacje tego zjawiska (Kobyliński 2014, 93-94; Kobyliński 2016, 134-146):

- przyjmowanie przez katolików skutecznych metod ewangelizacji wypracowanych przez denominacje zielonoświątkowe.

Przedstawia także następujące implikacje negatywne (Kobyliński 2016, 134-146):

- transformacja doktryny i praktykowanych form życia religijnego tradycyjnych Kościołów chrześcijańskich;
- dążenie do jednej uniwersalnej, bezwyznaniowej odmiany chrześcijaństwa charyzmatycznego; utrata własnej odrębności konfesyjnej;
- promowanie religijności mirakularnej i charyzmatomanii;
- antyintelektualizm w życiu wiernych na korzyść emocji

- i doświadczenia; „wierzę, ponieważ doświadczam”; brak równowagi między racjonalizmem a emocjonalizmem;
- wprowadzanie do liturgii technologii akustycznych i efektów multimedialnych;
  - katolickie grupy i wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym są częścią ruchu zielonoświątkowego w Polsce;
  - propagowanie mesjanizmu narodowego dla chrześcijaństwa polskiego po przebudzeniu charyzmatycznym;
  - głoszenie Ewangelii sukcesu [*Prosperity Gospel*] oraz Ewangelii zdrowia i bogactwa [*Health and Wealth Gospel*];
  - psychomanipulacja podczas modlitwy i liturgii,
  - obsesja na punkcie demonologii i stosowania egzorcyzmów;
  - zastępowanie etyki, bioetyki skrajnym biblicyzmem.

Biskup diecezjalny Andrzej Czaja (Opole)

Biskup A. Czaja podaje następujące definicję pentekostalizacji:

Przez pentekostalizację [ang. *Pentecostalization*, niem. *die Pentekostalisierung*, wł. *pentecostalizzazione*] rozumiemy dwa procesy: szybki wzrost liczebny różnego rodzaju nowych wspólnot *stricte* zielonoświątkowych oraz proces stopniowego przekształcania tradycyjnych Kościołów chrześcijańskich i związków wyznaniowych w bliżej nieokreśloną formę chrześcijaństwa charyzmatycznego w wymiarze globalnym (Czaja 2017, 1).

Dosłownie „pentekostalizacja” oznacza uzzielonoświątkowanie chrześcijaństwa, a przyjęło się tym słowem wyrażać dwojaki proces. Po pierwsze, proces ciągłego powstawania i szybkiego rozwoju w świecie różnego rodzaju wspólnot neopentekostalnych, od których wielokrotnie odzęgnują się wspólnoty zielonoświątkowe powstałe w pierwszej połowie XX wieku. [...] Po drugie, przez pentekostalizację rozumie się swego rodzaju „inwazję” i przenikanie zdeformowanego pentekostalizmu w tradycyjne Kościoły chrześcijańskie (Czaja, Rytel-Andrianik 2018, 1-2).

Autor ten wskazuje następujące implikacje pozytywne tego zjawiska (Czaja 2017, 7-9; Czaja, Rytel-Andrianik 2018, 1-4):

- uzupełnienie braków formacyjnych u pasterzy-opiekunów wspólnot i grup nie tylko charyzmatycznych oraz odpowiedzialne

towarzystwie ich członkom;

- promowanie u osób duchownych postawy współpracy i otwartego dialogu ze świeckimi zamiast napiętnowania i stygmatyzacji;
- wezwanie do spontaniczności i zapału misyjnego przez przekazywanie Słowa Bożego;
- większe zainteresowanie chrześcijan mistycyzmem i osobistą relacją z Bogiem.

Przedstawia także następujące implikacje negatywne (Czaja 2017, 7-9; Czaja, Rytel-Andrianik 2018, 1-4):

- deformacja tożsamości wiary w sferze wyznawania i praktykowania na poziomie doktryny, liturgii, duchowości, pobożności w tradycyjnych Kościołach chrześcijańskich;
- agresywny prozelityzm niektórych środowisk pseudochrześcijan neopentekostalnych;
- brak solidnej formacji wiernych i ich pasterzy i promocja charzmatomanii;
- fałszywe dynamizowanie życia parafii przez formy religijności obce wobec wyznawanej tożsamości;
- praktyka nabożeństw o uzdrowienie lub w formie egzorcyzmowania bez posiadania misji do tej posługi wraz z przesadnym eksponowaniem cudownych uzdrowień bez ich weryfikacji medycznej (wierzę, ponieważ doświadczałem);
- stosowanie psychomanipulacji, bazując na emocjach uczestników;
- lekceważenie sakramentów i liturgii Eucharystii na korzyść sakramentaliów;
- duchowość bez Boga, oparta na neognozie i zaspakajaniu ludzkich potrzeb zdrowia, majątku, szczęścia i przebaczenia (*Prosperity Gospel, Health and Wealth Gospel*);
- absolutyzowanie prywatnych objawień i mieszanie porządku doczesnego z eschatycznym; promowanie mesjanizmu narodowego;

- dążenie do jednej, uniwersalnej i synkretycznej wersji chrześcijaństwa.

Kardynał Joseph Ratzinger (Rzym)

Kard. J. Ratzinger definicję pentekostalizacji sformułował w 1984 r. będąc prefektem Kongregacji Nauki Wiary. Brzmiała ona następująco:

Na poziomie praktycznym wielką wagę przywiązywano do faktu, że fenomen pentekostalizmu, zrodzony w świecie protestanckim, został przyjęty, w innej formie, w Kościele katolickim pod nazwą Odnowy Charyzmatycznej. Podczas gdy z jednej strony fala racjonalizmu i neo-oświecenia wstrząsnęła Kościołem katolickim i rozprzestrzeniła się, zamrażając życie wiary, w społecznościach charyzmatycznych i innych ruchach, które miały świadomość bycia darem Ducha Świętego dla Kościoła, doświadczano z radością nowej Pięćdziesiątnicy i nowej obecności Ducha³.

Kard. J. Ratzinger wskazywał następujące implikacje pozytywne tego zjawiska (Ratzinger 1988, 17-19, 71-72):

- praktyczny przejaw odnowy teologicznej Soboru Watykańskiego II;
- dar Ducha Świętego dla Kościoła katolickiego;
- nadzieja i pozytywny znak czasu od Boga dla naszej epoki;
- powstawanie nowych ruchów eklezjalnych, będących wyrazem żywotności wiary; dobre powołania do kapłaństwa; odkrycie radości wiary i bogactwa modlitwy.

Kard. J. Ratzinger przedstawił także następujące implikacje negatywne (Ratzinger 1988, 17-19, 71-72):

---

³ „A livello pratico, una grande importanza rivesti il fatto che il fenomeno del Pentecostalismo, nato in seno al mondo protestante, fu accolto, in forma diversa, nella Chiesa cattolica con il nome do Rinnovamento Carismatico. Mentre da una parte un' ondata do razionalismo e di neoilluminismo scuoteva la Chiesa cattolica e si diffondeva come un gelo sulla vita di fede, nelle comunita carismatiche e in altri movimenti che si consideravano anch' essi doni dello Spirito Santo alla Chiesa, si sperimentava con goia una nuova Pentecoste e unoa nuova presenza dello Spirito”; Moje tłumaczenie: „że fenomen pentekostalizmu” różni się od tłum. o. dr Wita P. Chlondowskiego: „że fenomen pentekostalizacji” (Ratzinger 2014).

- przesadne eksponowanie roli Ducha Świętego kosztem Osoby Syna Bożego;
- zbyt łatwy ekumenizm prowadzący do utraty tożsamości katolickiej;
- niewłaściwy stosunek pomiędzy instytucją a charyzmatem; nie działać bez łączności z biskupem miejsca [*sentire cum Ecclesia*];
- zbyt akcentowanie osobistego doświadczenia nad wspólnotową wiarą Kościoła.

Biskup Andrzej Siemieniewski (Wrocław)

Biskup A. Siemieniewski sformułował następującą definicję pentekostalizacji:

Szybkie przejmowanie początkowo protestanckich, pentekostalnych obyczajów i stylu modlitwy przez chrześcijan wielu tradycyjnych wspólnot i Kościołów – w połączeniu z gwałtowną ekspansją nowych kościołów pentekostalnych – to właśnie jest proces pentekostalizacji. Pierwsze oblicze pentekostalizacji polega na lawinowym wzroście liczby członków tradycyjnych kościołów zielonoświątkowych oraz nowo powstałych wolnych kościołów charyzmatycznych w wielu krajach na całym świecie, zwłaszcza w Ameryce Łacińskiej, w Afryce i w Azji. Drugie oblicze pentekostalizacji to stopniowa transformacja wielu Kościołów, wspólnot i denominacji chrześcijańskich w charakterystyczną nową wersję pobożności charyzmatycznej o łatwych do zaobserwowania wielu elementach wspólnych w skali całej naszej planety. Oblicze trzecie to wielopostaciowy ruch Odnowy Charyzmatycznej w Kościele katolickim (Siemieniewski 2019).

Autor ten wskazuje następujące implikacje pozytywne tego zjawiska (Siemieniewski 2019):

- nowa duchowość chrześcijańska (duchowość pentekostalna): bardziej doświadczenie religijne niż *credo*, bardziej modlitwa niż doktryny, bardziej życie w zaufaniu Bogu, niż w dogmaty;
- czy jest to religijna wojna hybrydowa, czy wołanie Ducha Świętego o przebudzenie?

- nowy sposób bycia chrześcijaninem (Jezus mój Pan i Zbawiciel, chrzest w Duchu Świętym, Biblia, wspólnota, ewangelizacja zamiast planowania akcji duszpasterskich);
- otwartość i posługa charyzmatami w Kościele, świadectwo wiary przez życie;
- chrześcijanie pentekostalni ujawniają, czego brakuje Kościołowi katolickiemu;
- nie łączy religii z polityką w duszpasterstwie.

Przedstawia także następujące implikacje negatywne (Siemieniowski 2019):

- transformacja interpretacji prawd wiary (Biblii, sakramentów, natury Kościoła);
- konwersja z Kościoła katolickiego do wspólnot i denominacji zielonoświątkowych.

Pentekostalizm

Obecna ekspansja duchowości pentekostalnej, głównie w Ameryce Łacińskiej, zadaje kłam pesymistycznym przewidywaniom teologa H. Coxa o sekularyzacji życia i upadku religii: „Zamiast wieku panoszącego się sekularyzmu i zaniku religii – mamy erę przebudzenia religijnego i powrotu *sacrum* [...] zamiast śmierci Boga widzimy renesans religii na całej kuli ziemskiej [...] dzisiaj już nie duchowość, ale sekularyzm zmierza ku zanikowi” (Siemieniowski 2002, 23-24).

Pentekostalizm jest przede wszystkim ruchem religijnym, a nie denominacją albo organizacją religijną. I chociaż istnieją wspólnoty religijne określające same siebie jako „pentekostalne” i grupy religijne znane jako „charyzmatyczne” pośród katolików, to jednak tym, co nadaje im dynamikę i udziela widzialnego i całościowego kształtu, jest ruch pentekostalny (Siemieniowski 2002, 35).

Według opinii bp. A. Siemieniowskiego pentekostalizm: „W sensie dogmatycznym oznacza (protestanckie) Kościoły pentekostalne, a w sensie duchowościowym odnosi się zarówno do tego typu Kościołów

pentekostalnych, jak i do ruchu charyzmatycznego w innych Kościołach, w tym zwłaszcza w Kościele katolickim” (Siemieniowski 2019).

Według Waltera J. Hollenwegera, najbardziej znanego badacza pentekostalizmu w skali globalnej, ruch zielonoświątkowy dzieli się na liczne Kościoły, które charakteryzuje (Migda 2013, 158):

- konieczność świadomego odrodzenia przez uznanie Chrystusa za „osobistego Zbawiciela”;
- intensywne przeżywanie obecności Ducha Świętego przez doświadczenie „chrztu w Duchu Świętym” wraz z „modlitwą innymi językami” (por. Dz 2,1-4);
- manifestacja w życiu chrześcijanina innych darów duchowych zawartych w 1 Kor 12,4-11.

Duchowość pentekostalna to duchowość związana z chrześcijaństwem pentekostalnym i charyzmatycznym, a jej elementami są: doświadczenie uzdrowienia Bożego, misja oddolna, bezpośredni kontakt z Biblią, dosłowne rozumienie Pisma Świętego, zdrowe braterstwo, nieustanna i intensywna opieka pasterska, chrzest w Duchu i manifestacje Jego darów, dzielenie się wiarą, modlitwa o uzdrowienie i uwolnienie, opis historii osobistego nawrócenia, misja transformacji Kościoła, modlitwa w językach, intensywna opieka pasterska (Siemieniowski 2019).

Pentekostalizm przekracza bariery przynależności wyznaniowej i terytorialnej, a jego uczestnicy mają świadomość, że – podobnie jak apostołowie w dniu Pięćdziesiątnicy – uczestniczą w analogicznej Bożej interwencji (por. Dz 2-4; Łk 24,49; Jł 2,27-3,32). Polega on na przekonaniu, że można żyć scenami z Dziejów Apostolskich dzisiaj, tu i teraz. Pentekostalista może zostać zarówno protestant w różnych denominacjach, jak i katolik. O ile tradycyjne chrześcijaństwo adresuje swoją misję i doktrynę poprzez abstrakcyjny język teologii zwykle najpierw do intelektu, a potem do innych sfer życia, o tyle pentekostalizm poprzez kulturę żywej narracji słowa (świadczenia wiary, przekaz multimedialny) apeluje najpierw do sfery emocjonalnej człowieka, aby potem zwrócić się do poziomu intelektualno-wolitywnego. Do pewnego stopnia

koresponduje to z etapem przekazu słownego w genezie Biblii. Kontekst ten zmusza teologów do przeorientowania stylu myślenia w prowadzeniu dyskursu naukowego o fenomenie pentekostalizmu.

Taki sposób realizacji misji i powołania chrześcijańskiego, bez spisanej konfesji, dobrze obrazuje W.J. Hollenweger:

Nie przez książki, ale przez przypowieści; nie przez twierdzenia, ale przez świadectwo; nie przez dysertacje, ale przez taniec; nie przez pojęcia, ale przez ucztowanie; nie przez systemy myślenia, ale przez opowiadania i pieśni; nie przez definicje, ale przez opisy; nie przez dowodzenia, ale przez przemienione życie (Za Siemieniowski 2002, 38).

Literatura przedmiotu, opisując zjawisko dwudziestowiecznego pentekostalizmu, dzieli jego historię na trzy etapy, mówiąc o kolejnych falach Ducha Świętego [*the Waves of the Holy Spirit*], z uwagi na ich dalekosiężne i wielokierunkowe oddziaływanie. Bardziej tradycyjnie można mówić o tych trzech falach jako o: pentekostalizmie tradycyjnym, odnowie charyzmatycznej i ponaddenominacyjnym ruchu neo-pentekostalnym (Siemieniowski 2002, 30).

Zarys genezy pentekostalizmu⁴

Pierwsza fala

To klasyczny pentekostalizm i narodziny nowych Kościołów oraz wspólnot wyznaniowych w pierwszej połowie XX w. w Stanach Zjednoczonych, które oddzieliły się od tradycyjnych form życia religijnego. Zaczyna się ona od Szkoły Biblijnej Bethel dla 40 osób, założonej na przełomie 1900 i 1901 r. przez amerykańskiego metodystę Charlesa Foxa Parhama w miejscowości Topeka (Kansas). Dalej od przebudzenia w Walli (1903-1904 r.), aż po swoje ukoronowanie w Los Angeles przy *Azusa Street* nr 312 (1906-1907 r.), którego główną postacią był Afroamerykanin, pastor William Joseph Seymour. Zaowocowało to powstaniem w USA klasycznych denominacji zielonoświątkowych z największym

⁴ Siemieniowski 2002, 31-32; Kobyliński 2016, 134-146; Kobyliński, 2014, 106-111.

Kościółem zielonoświątkowym – *Assemblies of God* w 1914 r. Obecnie jest ich na świecie kilkanaście tysięcy i grupują one ponad 200 mln osób, a łącznie z innymi tradycyjnymi Kościołami liczba ta osiągnęła pod koniec XX w. ponad 500 mln wiernych.

Kościół protestancki w USA tzw. głównego nurtu (metodyści, baptyści, luteranie, prezbiterianie), aż do 1955 r. zachowywały negatywną i wrogą postawę wobec ruchu zielonoświątkowego. Pentekostalizm pierwszej fali akcentował takie doświadczenia ekstatyczne, jak: chrzest w Duchu Świętym i modlitwa językami. Charakteryzował się moralnym rygoryzmem i ascetyczną formą życia.

Członkowie pierwszych zborów zielonoświątkowych prezentowali radykalnie konserwatywne podejście do kwestii ubioru kobiet i mężczyzn, wyrażali krytyczny stosunek do kultury masowej, wzywali do zakazu słuchania wielu rodzajów muzyki itp. Społeczna rola wierzących została ograniczona do zachowania wierności Pismu Świętemu w świecie, który staje się coraz bardziej dekadentki.

Promowano postawy religijne zorientowane na swego rodzaju ucieczkę ze świata doczesnego przy jednoczesnym podkreśleniu wartości życia pozagrobowego. Dominującym elementem, uważanym za znak działania Ducha Świętego, był wtedy dar języków. Wielu wczesnych zielonoświątkowców uważało ten dar za faktyczną zdolność głoszenia Ewangelii w nieznanym im uprzednio językach używanych na ziemi. Wyznania zielonoświątkowe tej fali usankcjonowały wprowadzenie do oficjalnego porządku swoich nabożeństw takich elementów osobistego doświadczenia, jak sny, świadectwa wiary, prorocтва.

Druga fala

Powstała w 1948 r. od nazwy ruchu *The Latter Rain* [jesienny deszcz], przez aluzję do tekstu Jł 2,23: „I wy się weselcie, synowie Syjonu, radujcie się w Panu Bogu waszym, bo dał wam według sprawiedliwości deszcz jesienny i deszcz wiosenny, które wylał na was obficie jak przedtem”. Została ona dopełniona w latach 60. i 70. XX w. przez ruch charyzmatyczny, czyli przenikanie duchowości pentekostalnej do tradycyjnych

Kościółów: katolickiego, anglikańskiego, luterańskiego itd. Z tego też powodu niektórzy badacze na jej określenie używają terminu „neo-pentekostalizm” (Pawłowski 2014, 1388-1389). Charakterystyczny dla denominacji wywodzących się z Reformacji (Weron 2002, 598) ruch zielonoświątkowy drugiej fali przeniknął do Kościoła katolickiego w 1967 r. i zaczął się szybko rozwijać jako Katolicka Odnowa Charyzmatyczna.

Pierwszym spektakularnym doświadczeniem wylania Ducha Świętego były wydarzenia mające miejsce od 17 do 19 lutego 1967 r., w których uczestniczyli studenci i pracownicy naukowcy katolickiego Uniwersytetu Duquesne w Pittsburghu, w Pensylwanii. W czasie spotkań w ośrodku *The Ark and the Dove* [Arka i gołąb], mających na celu rozważanie Pisma Świętego i wspólną modlitwę, pierwsi katolicy przeżyli chrzest w Duchu Świętym i modlitwę w językach. W tym samym roku na kampusach uniwersyteckich Matki Bożej w South Bend Uniwersytetu stanowego w Michigan oraz Uniwersytetu Duquesne w Pittsburghu powstały pierwsze katolickie grupy charyzmatyczne. Aby zwrócić uwagę bardziej na Dawcę charyzmatów niż na same dary, nurt ten nazywa się dziś Odnową w Duchu Świętym.

Ruch charyzmatyczny opiera się na założeniu, że chrześcijanie – podobnie jak w Kościele pierwotnym – są obdarowywani charyzmatami, którymi służą ku zbudowaniu wspólnoty Kościoła. Odnowa w Duchu Świętym gromadzi osoby świeckie i duchowne w różnym wieku i z różnych środowisk. Osoby te tworzą grupy modlitewne liczące od kilku do kilkuset członków. Łączy ich chrzest w Duchu Świętym – podstawowe doświadczenie wiary, znane pierwszym chrześcijanom (Katolicka Odnowa w Duchu Świętym 2019).

W ramach drugiej fali spektrum oczekiwanych znaków działania Ducha Świętego poszerzyło się nieco w porównaniu z pierwszą falą o posługę charyzmatami. Nadal jednak kładziono główny nacisk na modlitwę o chrzest w Duchu Świętym i na modlitwę w językach. Duchowość

tego etapu dobrze oddaje niezwykle popularna, także w Polsce, książka Davida Wilkersona „Krzyż i sztylet”. Jak się dziś szacuje, uczestników tej formy duchowości jest ponad 70 mln wśród katolików i ponad 50 mln wśród protestantów.

Trzecia fala

Jest to nowy styl duchowości pentekostalnej, zapoczątkowany w Teologicznym Seminarium Fullera w Pasadenie (USA, stan Kalifornia) w 1981 r., a ucieleśniony w posłudze pastora Johna Wimbera. Uczestnicy tej fali kładli największy nacisk na „znaki i cuda”, przez co rozumieli zarówno fizyczne uzdrowienia, jak i niezwykle manifestacje na spotkaniach modlitewnych (padanie na podłogę, śmiech, drgawki, rodzenia w Duchu). Ten ostatni element miał wyraźnie zdominować oczekiwania modlitewne członków grup charyzmatycznych końca XX w. zarówno w Kościołach pentekostalnych, nowo powstałych wolnych Kościołach, jak i w odnowie charyzmatycznej, w tym także katolickiej.

Niezmiernie ważny dla trzeciej fali jest pewien radykalny i ekstatyczny nurt z lat 90. XX w. znany pod nazwą *Toronto blessing* [błogosławieństwo z Toronto]. Związany z centralnym „sanktuarium pentekostalnym” *Toronto Airport Vineyard Church* (pastor John Arnott i Randy Clark od 1994 r.). Nurt ten przejawiał się także w takich miastach, jak: Pensacola na Florydzie, Sunderland w Anglii, Pasadena w Kalifornii, Portland w Oregonie, Sydney w Australii, Pretoria w Afryce. Zradykalizował on oczekiwania trzeciej fali do tego stopnia, że upatrywał dowodów działania Ducha Świętego w padaniu na podłogę, w konwulsjach i drgawkach, rodzeniu w Duchu, głośnych, długotrwałych i zbiorowych śmiechach, a nawet w wydawaniu odgłosów przypominających zwierzęta.

Innym znakiem trzeciej fali było powstawanie nowych kościołów charyzmatycznych (NCC – *New Charismatic Churches*; *Yuppi churches* – Kościoły dla młodych i zamożnych), ruchów paraeklezyjalnych [*parachurch movements*] i organizacji ponaddenominacyjnych. Nasiłowało się też nowe zjawisko w postaci chrześcijaństwa bezwyznaniowego

[*nondenominational Christianity*]. Jego wyznacznikiem jest swoista konstatacja: „nie jestem ani katolikiem, ani baptystą, ani luteraninem: jestem za to chrześcijaninem” (Siemieniowski 2002, 34).

Teologiczne ekstrawagancje i wypaczenia zrodzone z trzeciej fali doprowadziły też do głoszenia „teologii zdrowia i zamożności” [*health-and-wealth theology*] oraz proklamacji Ewangelii sukcesu i powodzenia [*prosperity Gospel*]. Chrześcijaństwo w tym wydaniu stało się podatne na elementy gnostyczne i idee psychologiczne z gatunku *New Age*.

Liczebność trzeciej fali dochodziła w latach 80. i 90. XX w. do kilkadziesiąt milionów osób. Reprezentantem ubóstwienia amerykańskiego pojęcia świeckiego sukcesu [*american dream*] jest Ruch Słowa Wiary [*Word of Faith Movement*], w którym głosi się, że choroba jest złudzeniem, a materialna zamożność naturalnym prawem każdego dziecka Bożego, bowiem Bóg zobowiązał się „na piśmie” (to jest w Biblii) do obdarowania chrześcijan doskonałym zdrowiem i obfitością materialną jako należną nagrodą za wiarę (Kowal 2002; Siemieniowski 2001, 14-17).

Obecnie wydarzeniem wpisującym się w kontekst trzeciej fali jest szeroko komentowane przebudzenie w Lakeland na Florydzie, które zainicjował 2 kwietnia 2008 r. kanadyjski ewangelista Todd Bentley, posługujący darem uzdrawiania. Pierwotnie planowana na cztery dni konferencja, pod wpływem licznych uzdrowień, przekształciła się w codzienne spotkania w sali dla ponad 10 tys. osób oraz na miejskim stadionie. To przebudzenie zdobyło olbrzymią popularność na świecie dzięki transmisjom internetowym i za pośrednictwem kanału telewizyjnego GOD.TV. Według serwisu tej stacji liczba odwiedzających sięgała 300 mln, a pastory z całego świata organizowali wyjazdy na te nabożeństwa (Migda 2013, 168-169). W efekcie fenomen z Lakeland (teleewangelizm) szybko ujawnił się w środowiskach zielonoświątkowych innych miejscowości USA oraz na Ukrainie, w Szkocji i w Irlandii.

Podsumowanie

Konkludując, można stwierdzić, że pod względem stosunku do materialnego powodzenia różnica zachodzi głównie między pierwszą falą

a pozostałymi. Między drugą a trzecią nie jest ona wyrazista. Nacisk na kształcenie teologów kładziony jest tylko w denominacjach pierwszej fali, natomiast Kościoły trzeciej fali lekceważą teologię, uważając ją za zbędną i przeszkadzającą w rozwoju Kościoła. Denominacyjny kształt zachowuje pierwsza i druga fala. Trzecia fala bazuje na indywidualnym doświadczeniu, na objawieniach pozabiblijnych powstają całe doktryny, oparte na swoistych interpretacjach wybranych wersetów biblijnych. Kościoły pierwszej fali mają demokratyczny charakter, natomiast w denominacjach trzeciej fali o wszystkim decydują ich liderzy. Wierni, oprócz czytania Biblii, muszą również czytać książki swoich liderów (Jańczuk 2016, 32).

Pięćdziesiątnica – wzór pentekostalizacji czy pneumatyzacji chrześcijaństwa?

Pięćdziesiątnica to święto religijne obchodzone w pięćdziesiątym dniu po pierwszym Dniu Paschy, mające swe korzenie w Starym Testamencie: „Będziesz obchodził Święto Tygodni, pierwocin, żniwa pszenicy” (Wj 34,22). Etymologicznie hebrajski Stary Testament używa określenia Święto Tygodni (Szawuot = שבועות). Istotą tego święta było dziękczynienie Bogu za pierwsze plony i złożenie z nich ofiary pokarmowej w świątyni jerozolimskiej.

Pierwotne znaczenie tego święta zostało jednak zmienione, przed 70 r. po Chr., w święto dziękczynienia, za nadanie prawa Tory na górze Synaj. Ówczesny żydowski historyk Józef Flawiusz obliczył, że Pięćdziesiątnica przypada na pięćdziesiąty dzień po pierwszym Dniu Paschy, i taki sposób datowania przyjął się jako obowiązujący w judaizmie (Achtemeier, Chrostowski 2004).

Natomiast w Septuagincie używa się na określenie tego święta słowa Πεντεκοστέ (*Pentecoste*) które pojawia się tylko w Księdze Tobiasza i w 2 Księdze Machabejskiej: „Tak więc za panowania Asarhaddona wróciłem do swego domu i żona moja Anna, i syn mój Tobiasz zostali mi przywróceni. Na naszą Pięćdziesiątnicę, to jest na Święto Tygodni”

(Tb 2,1), „A po tak zwanej Pięćdziesiątnicy wyruszyli przeciwko Gorgiaszowi” (2 Mch 12,32).

Święto Tygodni w Nowym Testamencie nabiera chrześcijańskiego znaczenia przez fakt Zesłania Ducha Świętego (por. Dz 2,1-41). Pamiętkę tego wydarzenia chrześcijanie świętują w dzień Pięćdziesiątnicy, przypadający w siódmą niedzielę po święcie Paschy. Właśnie w takim popaschalnym kontekście biblijnym wydarzenie to i słowo-synonim (*Pentecoste*) stało się między innymi podstawą genezy i nazwy ruchu pentekostalnego oraz wywiedzonego z tego nurtu pojęcia pentekostalizacja⁵. Natomiast w wymiarze teologicznym wydarzenie to jest nie tylko konstytuującą młodemu Kościoła, ale także inicjacją jego misji ewangelizacyjnej w świecie oraz wypełnieniem obietnicy Jezusa: „ale gdy Duch Święty zstąpi na was, otrzymacie Jego moc i będziecie moimi świadkami w Jerozolimie i w całej Judei, i w Samarii, i aż po krańce ziemi” (Dz 1,8).

Używając współczesnej metaforyki, można powiedzieć, że Pięćdziesiątnica to początek permanentnej pneumatoizacji chrześcijaństwa, które nie jest żadnym nurtem lub ruchem religijnym, ale suwerennym działaniem Ducha Świętego. To uświęcające dzieło Boga trwa w Kościele do dzisiaj, a swój kres znajdzie w dniu Paruzji.

Rozlało się ono na cały ówczesny świat poprzez ewangelizację skierowaną najpierw *ad intra* Kościoła⁶ (wieczernik, por. Dz 2,1-13), a potem *ad extra*⁷ (pierwsze wystąpienie Piotra, por. Dz 2,14-41). Wskutek tej

---

⁵ „Współczesny ruch pentekostalny można określić jako nurt w ramach chrześcijaństwa, którego najważniejszą cechą charakterystyczną jest akcentowanie działania Ducha Świętego w życiu chrześcijan [...] Z teologicznego punktu widzenia ruch zielonoświątkowy jest przede wszystkim formą osobistego doświadczenia Boga. Jako doświadczenie religijne stanowi zrytualizowane przedłużenie pierwotnego wydarzenia Pięćdziesiątnicy, które wyraża esencję chrześcijaństwa z żywą duchowością pierwszych chrześcijan” (Kobyliński 2014, 103).

⁶ „Kościół, jako głosiciel Ewangelii, zaczyna swe dzieło od ewangelizowania samego siebie [...] zawsze winien być ewangelizowany” (Paweł VI 1976, 8).

⁷ „Kościół, będąc posłany i ewangelizowany, sam z kolei posyła głosicieli Ewangelii” (Paweł VI 1976, 9).

pneumatoizacji Kościoł przyjął ok. 3000, a po uzdrowieniu chromego w świątyni dalsze 5000 prozelitów z judaizmu. Paradygmat ewangelizacji w mocy Ducha Świętego został tutaj udowodniony ponad wszelką wątpliwość⁸.

Z dużym powodzeniem w swojej misji korzystają z tego paradygmatu wspólnoty i kościoły neo- i pentekostalne, a także nowe ruchy eklezjalne w Kościele katolickim. I są to zjawiska jak najbardziej pozytywne, ale wymagające troski pasterskiej. Problem w tym, że dzisiaj w terminologii chrześcijańskiej opisującej Osobę i działanie Ducha Świętego w świecie bardziej akcentuje się pentekostalizm, charyzmaty, nową ewangelizację, nowe kościoły i wspólnoty, pentekostalizację, odnowę charyzmatyczną niż pneumatyzację z jej źródłowym wydarzeniem – Pięćdziesiątnicą. Przykład ten pokazuje, że to, co dla jednych jest podstawowe, dla drugich może być marginalne. Ale taki jednostronny sposób prezentacji misji Ducha Świętego ma też swoje konsekwencje w rozpoznawaniu Jego dzieł i naukowej refleksji o nich.

Aby rozpoznać, czy dana manifestacja duchowa (np. uzdrowienie, objawienie, prorocstwo itd.) lub dzieło (ruch religijny, wspólnota, denominacja, natchnienie itd.) pochodzi od Ducha Świętego lub nie, stosujemy najpierw metodologię i wiedzę naukową zamiast rozeznawania duchowego, do którego zobowiązuje nas Biblia: „Umiłowani, nie dowierzajcie każdemu duchowi, ale badajcie duchy, czy są z Boga, gdyż wielu fałszywych proroków pojawiło się na świecie” (1J 4,1). Reguły rozeznawania duchowego i oceny charyzmatów są w Kościele już od dawna jasno określone (Loyola 2002, 205-229; Kongregacja Nauki Wiary 2016, 27-30 {nr 18}; Lubowicki 2003, 21-25; Kongregacja ds. Duchowieństwa 1997, 2-3, 10 {nr 1.2.6}), a osobami do tego kanonicznie upoważnionymi są przełożeni⁹.

⁸ „Nigdy nie może zaistnieć przepowiadanie bez pomocy Ducha Świętego [...] Można więc powiedzieć, że Duch Święty jest głównym sprawcą w szerzeniu Ewangelii, [...] On jest celem i kresem wszelkiej ewangelizacji” (Paweł VI 1976, 39).

⁹ „...sąd o ich autentyczności i o właściwym wprowadzeniu ich w czyn należy

Jak – choćby tylko przykładowo – pokazuje to Biblia, rozeznawanie duchowe było praktyką w monoteizmie Izraela. W Starym Testamencie Hiob tak odpowiada na kontrowersyjny wywód jego przyjaciela Bildada z Szuach: „Do kogo kierujesz te słowa, czyżże to duch wionie z ciebie?” (Hi 26,4). Hiob bardziej od treści słów swojego rozmówcy analizuje ich duchowe podłoże. Natomiast w polemice z Jezusem na temat Jego nauczania w świątyni jerozolimskiej arcykapłani i starsi ludu tak Go pytają: „Jakim prawem to czynisz? I kto Ci dał tę władzę?” (Mt 21,23). Pytanie żydowskich przywódców nie dotyczy najpierw oceny tego, co mówił i czynił Jezus, ale tego, skąd miał taką władzę i prawo, aby to czynić. To samo dotyczy działalności Jana Chrzciciela: „Gdy Żydzi wysłali do niego z Jerozolimy kapłanów i lewitów z zapytaniem: «Kto ty jesteś?», [...] «Ja nie jestem Mesjaszem» [...] «Kim jesteś, abyśmy mogli dać odpowiedź tym, którzy nas wysłali?» (J 1,19-22). Arcykapłani nie analizują chrztu Janowego, ale najpierw chcą ustalić, kim jest Jan.

Rozeznawanie duchów powinno być podstawą dla późniejszej analizy naukowej, bo może się okazać, że dyskurs naukowy jest prowadzony jedynie nad zewnętrznymi manifestacjami, a nie nad ich źródłem. Wniosek zatem jest oczywisty – dopóki brak jest jednoznacznego stanowiska Nauczycielskiego Urzędu Kościoła w sprawie pentekostalizacji, może i powinna trwać dyskusja na ten temat, ale bez ferowania ostatecznych osądów i wyroków, lecz stosując jedynie biblijne kryterium owoców: „Kaźde drzewo, które nie wydaje dobrego owocu, będzie wycięte i w ogień wrzucone. A więc: poznacie ich po ich owocach” (Mt 7,19-20).

W tym kluczu należy zapytać: czy takie samo znaczenie, jak dla apostołów, Pięćdziesiątnica miała również dla ówczesnych duchowych przywódców narodu wybranego? Historia pokazała, że nie. Miało to być, jak co roku, zwykle, tradycyjne święto dziękczynienia Jahwe za pierwsze plony. A okazało się wielkim przełomem religijnym w judaizmie.

---

do tych, którzy są w Kościele przełożonymi i którzy szczególnie powołani są, by nie gasić Ducha, lecz doświadczać wszystkiego i zachowywać to, co dobre” (Sobór Watykański II 1967a, 116 {nr 12}). Por. 1 Tes 5,12 i 19- 21.

Pierwotne gminy chrześcijańskie rozwijały się dynamicznie od Dnia Pięćdziesiątnicy pod wpływem potężnego i suwerennego działania Ducha Świętego. Żaden z apostołów i diakonów nie definiował wówczas tego procesu jako zagrożenia pentekostalizacją dla młodego Kościoła, a wręcz przeciwnie – wszyscy brali czynny udział w takiej „pentekostalizacji”, rozumianej jako wypełnienie się obietnicy ich Mistrza Jezusa Chrystusa: „A powiedział to o Duchu, którego mieli otrzymać wierzący w Niego; Duch bowiem jeszcze nie był, ponieważ Jezus nie został jeszcze uwielbiony” (Łk 24,49; J 7,39). Ewangelizując i uzdrawiając (por. Dz 3,1-11), czynili uczniów Pana ze wszystkich narodów (por. Mt 28,18-20); (Popowski, Wojciechowski 1995,145).

Ale dla większości ówczesnych żydowskich arcykapłanów, starszych ludu, uczonych w piśmie i faryzeuszy taka działalność ich dotychczasowych współbraci w wierze była zaskoczeniem, niezrozumieniem, bałwochwalstwem i bluźnierstwem, któremu należało się zdecydowanie przeciwstawić poprzez nałożenie kar: „Wówczas arcykapłan i wszyscy jego zwolennicy [...] pełni zazdrości zatrzymali Apostołów i wtrącili ich do publicznego więzienia [...]. A przywoławszy Apostołów, kazali ich ubiczować i zabronili im przemawiać w imię Jezusa, a potem zwolnili” (Dz 5,17-42).

Postawa apostołów, wypełniających jedynie misję zleconą im przez Jezusa, była postrzegana przez Sanhedryn jako zagrożenie dla mono-teizmu Izraela. Z naszej perspektywy moglibyśmy to zdefiniować jako ówczesną „pentekostalizację” wyznania mojżeszowego. Podobnie można uważać, że ruch pentekostalny rozwija się dziś tak dynamicznie nie dlatego, iż dąży jakoby do utworzenia jakiegoś jednego globalnego Kościoła, ale dlatego, że chce być wierny misji otrzymanej od Pana i pragnie do takiej formy chrześcijaństwa przekonać jak najwięcej osób. Przecież i współczesne denominacje oraz ruchy religijne w ramach realizacji swoich misji są nastawione na liczebny wzrost wiernych, wcale nie nazywając tego pentekostalizacją, ale ewangelizacją lub nową ewangelizacją czy działaniem misyjnym *ad extra*.

Przecież wszyscy chrześcijanie mają tę samą misję, choć realizować ją mogą w różny sposób, właściwy swojemu powołaniu i tożsamości denominacyjnej.

Podobnie jak jedno jest ciało, choć składa się z wielu członków, a wszystkie członki ciała, mimo iż są liczne, stanowią jedno ciało, tak też jest i z Chrystusem. Wszyscyśmy bowiem w jednym Duchu zostali ochrzczeni, [aby stanowić] jedno Ciało: czy to Żydzi, czy Grecy, czy to niewolnicy, czy wolni. Wszyscyśmy też zostali napojeni jednym Duchem. Ciało bowiem to nie jeden członek, lecz liczne [członki] (1 Kor 12,12-14).

Zestawiając tę Pięćdziesiątnicę w 33 r. po Chr. (początek misji *ad extra* Kościoła) z dniem 1 stycznia 1901 r. (Szkola Biblijna Ch. Parhama – początek pentekostalizmu) i wezwaniem „Veni Creator Spiritus” Leona XIII w dniu 1 stycznia 1901 r. z bazyliki św. Piotra w Rzymie (początek odnowy Kościoła w XX w. i źródło Soboru Watykańskiego II), możemy zauważyć swoistą zbieżność. Gdy katolicki papież modlił się w Watykanie o dar Ducha Świętego dla Kościoła, Ten zaczął udzielać swych darów protestantom zebranych w Topece, w USA. Często suwerenne działanie Boga w świecie zaskakuje naszą rutynę, schematyzm w myśleniu i przyzwyczajenie do utrzymania dotychczasowego *status quo*¹⁰.

Nowe wyzwania pastoralne często zaczynają się od wielkich przełomów, od potrzeb lub kryzysów egzystencjalnych, duchowych, ideowych, od nawrócenia serc i umysłów¹¹. Narodziny chrześcijaństwa

---

¹⁰ „Każdą interwencją Ducha Świętego jest zdumiewająca. Duch powoduje wydarzenia, które zaskakują swoją nowością, zmieniają radykalnie ludzi i historię. Na tym właśnie polegało niezapomniane doświadczenie Powszechnego Soboru Watykańskiego II” (Jan Paweł II 1998).

¹¹ „Nawrócenie pastoralne naszych wspólnot wymaga przejścia z duszpasterstwa jedynie zachowawczego do duszpasterstwa zdecydowanie misyjnego” (DA 182); „Mam nadzieję, że wszystkie wspólnoty znajdą sposób na podjęcie odpowiednich kroków, aby podążać drogą duszpasterskiego i misyjnego nawrócenia, które nie może pozostawić rzeczy w takim stanie, w jakim są. Obecnie nie potrzeba nam «zwyčajnego administrowania». Bądźmy we wszystkich regionach ziemi w «permanentnym stanie misji»”

w łonie monoteizmu to właśnie takie wyzwanie pastoralne. Paralelnie można powiedzieć, że dzisiaj to pentekostalizacja jest zaskoczeniem i wyzwaniem dla chrześcijaństwa. O niczym to nie przesądza, ale tylko potwierdza fakt.

Kontekst ten rodzi pytania: Czy Dzieje Apostolskie zawierają świadectwa rodzącej się pentekostalizacji w naszym dzisiejszym jej rozumieniu? Czy działalność misyjna apostołów Jezusa Chrystusa była świadomą destrukcją wobec wiary i religii ich ojców? Czy apostołowie, będąc wyznawcami judaizmu, mogli nie mówić o tym, co widzieli i słyszeli i czego dotykały ich ręce? „Lecz Piotr i Jan odpowiedzieli: «Rozsądźcie, czy słuszne jest w oczach Bożych bardziej słuchać was niż Boga? Bo my nie możemy nie mówić tego, cośmy widzieli i słyszeli»” (Dz 4,19-20).

Można by spytać, czy doktrynalne nauczanie Kościoła katolickiego o Duchu Świętym i niektórzy Ojcowie Kościoła, jak np.: św. Ambroży, św. Augustyn, św. Efreem, św. Grzegorz z Nysy, św. Anzelm, pisząc o działaniu i roli Ducha Świętego w życiu wierzących, też wpisują się w narrację zgubnej dla chrześcijaństwa pentekostalizacji (Sawa 2018, 100-119)? Idąc dalej tym tokiem rozumowania, można wreszcie snuć refleksje o tym, czy wszyscy współcześni neopentekostaliści, charyzmatycy różnych denominacji, mają milczeć tylko dlatego, że Bóg dał im kiedyś łaskę nawrócenia, a oni z niej po prostu skorzystali? Czy każdy ochrzczony, doświadczony chrztu w Duchu Świętym, staje się automatycznie agresywnym pentekostalizatorem, niszczącym tradycyjne formy chrześcijaństwa?

I wreszcie, czy Jezus Chrystus, trzecia Osoba Trójcy Świętej, napełniony Duchem Świętym w sposób najdoskonalszy i jedyny (Nowacjan 2005, 93 {nr 168}), byłby osobowym wzorcem dzisiejszej pentekostalizacji tylko dlatego, że pełniąc wolę Ojca, wzbudzał agresję u Żydów? To oczywisty nonsens i absurd, który obrazuje, jak bardzo nasze oceny zależą od indywidualnych, subiektywnych kanonów pojmowania danej

rzeczywistości. Czy wszystkim polemistom uczestniczącym w dyskusji nad pentekostalizacją chrześcijaństwa bardziej zależy na bukłakach (starych lub nowych), czy na ich zawartości? Przecież wino w nich przechowywane to symbol Ducha Świętego. A bukłaki to często nasze stare – utarte schematy myślenia lub nowe – subiektywne pomysły i koncepcje.

Nie zapominajmy też, że chrześcijaństwo, a w nim Kościół katolicki, to wspólnota wierzących płynąca na jednej łodzi lub – używając współczesnej paraboli – mieszkająca w jednym budynku wielorodzinnym. Mieszkańcami są zarówno ludzie dorośli, dzieci i młodzi, od dawna wierzący i neofici oraz neopoganie, konwertyci i zagorzali ateści, katolicy i protestanci, charyzmatycy i tradycjoniści, duchowni i świeccy, wierni Kościołów partykularnych i wspólnot kościelnych, a wreszcie nawet wyznawcy religii niechrześcijańskich¹². Wszyscy zdążamy do eschatonu i Paruzji, a będąc w doczesności, mamy prawo do zamieszkiwania w jednej wspólnocie, dopóki Pan nie objawi nam mieszkań w górnym Jeruzalem.

---

¹² „Kościół katolicki nic nie odrzuca z tego, co w religiach owych prawdziwe jest i święte. Ze szczerym szacunkiem odnosi się do owych sposobów działania i życia, do owych nakazów i doktryn, które chociaż w wielu wypadkach różnią się od zasad przez niego wyznawanych i głoszonych, nierzadko jednak odbijają promień owej Prawdy, która oświeca wszystkich ludzi” (Sobór Watykański II 1967b, 335 {nr 2}; wyróżnienie MT); „służąc owej «tajemnicy jedności», z której wynika, że wszyscy mężczyźni i kobiety, którzy są zbawieni, uczestniczą, choć w różny sposób, w tej samej tajemnicy zbawienia w Jezusie Chrystusie za pośrednictwem jego Ducha” (Łazarów 2000, 7; wyróżnienie MT); „Dla tych, którzy nie są w sposób formalny i widzialny członkami Kościoła, «Chrystusowe zbawienie dostępne jest mocą łaski»” (Łazarów 2000, 42; wyróżnienie MT); „Ci wreszcie, którzy jeszcze nie przyjęli Ewangelii, w rozmaity sposób przyporządkowani są do Ludu Bożego [...] Ci bowiem, którzy bez własnej winy nie znając Ewangelii Chrystusowej i Kościoła Chrystusowego, szczerym sercem jednak szukają Boga i wolę Jego przez nakaz sumienia poznają starają się pod wpływem łaski pełnić czynem, mogą osiągnąć wieczne zbawienie. Nie odmawia też Opatrzność Boża koniecznej do zbawienia pomocy takim, którzy bez własnej winy w ogóle nie doszli jeszcze do wyraźnego poznania Boga, a usiłują nie bez łaski Bożej, wieść uczciwe życie” (Sobór Watykański II 1967a, 119-120 {nr 16}; wyróżnienie MT).

Natomiast górne Jeruzalem cieszy się wolnością i ono jest naszą matką (por. Ga 4,26):

Niech się nie trwoży serce wasze. Wierzycie w Boga? I we Mnie wierzcie! W domu Ojca mego jest mieszkań wiele. Gdyby tak nie było, to bym wam powiedział. Idę przecież przygotować wam miejsce. A gdy odejdę i przygotuję wam miejsce, przyjdę powtórnie i zabiorę was do siebie, abyście i wy byli tam, gdzie Ja jestem (J 14,1).

Pewność zbawienia jest łaską Boga i dokonuje się mocą wiary, choć nasze myśli, słowa i czyny lub ich brak nie są w tej materii obojętne¹³. „Łaską bowiem jesteście zbawieni przez wiarę. A to pochodzi nie od was, lecz jest darem Boga: nie z uczynków, aby się nikt nie chlubił” (Ef 2,8-9). Czy w kwestiach spornych i kontrowersyjnych, które dotyczą różnych spraw życia Kościoła, w ferworze polemiki nie zapominamy zbyt szybko, że może ranimy to Mistyczne Ciało Jezusa Chrystusa¹⁴, a problemy są dalej nierozwiązane?

Natomiast przywołany powyżej obraz Kościoła jako łodzi wskazuje na kwestię odpowiedzialności za jego bezpieczne funkcjonowanie podczas ziemskiej podróży. Nie mamy możliwości i komfortu postawienia łodzi Kościoła w tzw. suchym doku i przeprowadzania kolejnych remontów bądź modernizacji, w zależności od pojawiających się zagrożeń lub szans, wobec jego misji i powołania. Wszyscy tworzący Kościół muszą mieć świadomość, że w doczesności te prace będą wykonywane wyłącznie podczas żeglowania, gdzie grozi ryzyko utonięcia niektó-

---

¹³ „Sobór święty zwraca się w pierwszym rzędzie do wiernych katolików [...] Wszyscy zaś synowie Kościoła pamiętać winni o tym, że swój uprzywilejowany stan zawdzięczają nie własnym zasługom, lecz szczególnej łasce Chrystusa, jeśli zaś z łaską tą nie współdziałają myślą, słowem i uczynkiem, nie tylko zbawieni nie będą, ale surowiej jeszcze będą sądzeni” (Sobór Watykański II 1967a, 118-119 {nr 14}; wyróżnienie MT).

¹⁴ „Udzielając bowiem Ducha swego, braci swoich powołanych ze wszystkich narodów, ustanowił w sposób mistyczny jako ciało swoje [...]. Głową tego ciała jest Chrystus. On jest obrazem Boga niewidzialnego” (Sobór Watykański II 1967a, 109-110 {nr 7}; wyróżnienie MT).

rych. Kościół nie może przerwać swojej misji, zleconej mu przez Jezusa Chrystusa, aż do dnia Jego Paruzji.

Z tego też powodu rozumiała jest ostrożność i nawet krytycyzm wobec pentekostalizacji ze strony niektórych hierarchów kościelnych i badaczy. Nie powinno to jednak paraliżować strachem przed otwarciem się na całe bogactwo dobra, jakie Bóg może przez ten fenomen religijny wylać na swój Kościół. Wydaje się, że zarysowane powyżej pytania i problemy oraz poszukiwanie właściwych odpowiedzi na nie są podstawowe dla dogłębnego i obiektywnego zrozumienia istoty pentekostalizacji dzisiaj. Osobiste doświadczenia autora niniejszego opracowania, z perspektywy jego 40 lat uczestnictwa w Katolickiej Odnowie w Duchu Świętym, stwarzają przesłanki dla pozytywnej i pełniej nadziei oceny oddziaływania pentekostalizmu na chrześcijaństwo.

Zakończenie

Kardynał J. Ratzinger tak puentuje swoją wypowiedź na temat pentekostalizacji: „Jak już mówiłem, każda rzecz powierzona człowiekowi, a więc i ta, narażona jest na dwuznaczność, przesadę, nieporozumienia. Niedobrze byłoby widzieć tylko niebezpieczeństwa, a nie dostrzegać daru Ducha Świętego. Konieczna w takich przypadkach ostrożność nie zmienia dogłębnie pozytywnego osądu” (Ratzinger 2014, 17-19, 71-72).

Opinia ta dobrze odzwierciedla kierunek wniosków końcowych niniejszego opracowania, które przedstawiam poniżej:

- ponieważ pentekostalizacja nie jest ruchem religijnym lub denominacją, ale opisem oddziaływania pentekostalizmu na chrześcijaństwo, nie powinno się od razu do jej ewaluacji stosować dyscyplin i metod naukowych, ale najpierw zasady duchowego rozeznawania;
- nie można stosować uproszczeń myślowych, czyli wyprowadzać wniosków ogólnych na temat pentekostalizacji, analizując nie jej istotę, ale wyłącznie zjawiska jej towarzyszące, np. badając

nauczanie Kościoła o charyzmatkach lub grupach Odnowy w Duchu Świętym, wnioskować o pozytywnej lub negatywnej ocenie pentekostalizacji; niezrozumienie formy nie powinno od razu negować istoty danego wydarzenia;

- należy pamiętać, że sposób prezentacji pentekostalizacji w polemice jest uzależniony od subiektywnych doświadczeń egzystencjalnych i duchowych oraz wiedzy autorów opinii teologicznych w tym zakresie;
- historia pentekostalizmu w świecie pokazuje, że otwartość na nowe formy duchowości, pobożności i zasady funkcjonowania chrześcijaństwa nie oznacza automatycznie sprzeciwu wobec Tradycji, ale wymaga na pewno czujności doktrynalnej;
- współczesna Pięćdziesiątnica – często mylona z pentekostalizacją – polega bardziej na pneumatyzacji, czyli tworzeniu żywych wspólnot wiary, pragnących doświadczyć tu i teraz życia w mocy Ducha Świętego, niż na utrzymaniu dotychczasowego *status quo*;
- dyskurs naukowy nad pastoralnymi zagrożeniami lub szansami, jakie generuje pentekostalizacja dla Kościoła katolickiego, nie powinien przesłonić podstawowej prawdy, że „przedmiot badań i dociekań” jest Mistycznym Ciałem Jezusa Chrystusa;
- do czasu pojawienia się wypowiedzi Nauczycielskiego Urzędu Kościoła w polemice nad pentekostalizacją należy unikać ferowania sądów ostatecznych i niepodważalnych, a promować kryterium owoców: „Nie jest dobrym drzewem to, które wydaje zły owoc, ani złym drzewem to, które wydaje dobry owoc. Po owocu bowiem pozna się każde drzewo” (Łk 6,43-44).

Niniejsze opracowanie nie wyczerpuje oczywiście całej problematyki pentekostalizacji, ale stanowi jedynie jej fragment. Zawarte w nim tezy domagają się pogłębienia i poszerzenia o nowy materiał badawczy, zwłaszcza z perspektywy takich dyscyplin naukowych, jak: teologia duchowości, socjologia religii, eklezjologia.

Bibliografia

- „Annuario Pontificio.” 2019. Dostęp: 24.04.2019. https://opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZD/statystyka_2019.html
- „Annuario Statisticum Ecclesiae.” 2017. Dostęp: 24.04.2019. https://opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZD/statystyka_2019.html
- Achtemeier, Paul John, i Waldemar Chrostowski. 2004. „Pięćdziesiątnica.” W *Encyklopedia biblijna*, red. Paul John Achtemeier; Waldemar Chrostowski. Warszawa: Wydawnictwo Vocatio: 932-933.
- Czaja, Andrzej i Paweł Rytel-Andrianik. 2018. „Episkopat zaniepokojony zjawiskiem «uzielonoświątkowienia chrześcijaństwa».” Dostęp: 2019.04.29. www.ekai.pl/episkopat-zaniepokojony-zjawiskiem-uzielono-swiatkowienia-chrzescijanstwa.
- Czaja, Andrzej. 2017. Referat wygłoszony podczas *XXVI Sympozjum dla księży rekolekjonistów, ojców duchownych i spowiedników kapłańskich*, Jasna Góra, 24 stycznia.
- DA: V Ogólna Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów. 2014. *Aparecida – Dokument końcowy: Jesteśmy uczniami i misjonarzami Jezusa Chrystusa, aby nasze narody miały w nim życie (Discípulos y Misioneros de Jesucristo para que nuestros pueblos en Él tengan vida)*. Gubin: Przystanek Jezus.
- Franciszek. 2013. *Evangelii Gaudium. Adhortacja apostolska o głoszeniu ewangelii we współczesnym świecie*. Częstochowa: Edycja Świętego Pawła.
- Hollenweger, Walter Jacob. 1997. *Pentecostalism: Origins and Developments Worldwide*, Peabody (Ma.): Hendrickson Publishers Inc. Cytowane za Andrzej Siemieniewski. 2002. *Ochrzczeni w jednym Duchu. Perspektywy integracji mistycyzmu pentekostalnego z duchowością katolicką*. Wrocław: Papieski Wydział Teologiczny
- Jan Paweł II. 1998. „Przemówienie Ojca Świętego do przedstawicieli ruchów kościelnych 30.05.1998.” Dostęp: 2019.04.28. <https://opoka.org.pl/nauczanie/nauczanie-papieza-jana-pawla-ii-przemowienia-i-oredzia>.

- Jańczuk, Leszek. 2016. „Wspólnoty pentekostalne w Polsce i ich klasyfikacja.” *Łódzkie Studia Teologiczne* 25 (4): 29-42.
- Katolicka Odnowa w Duchu Świętym. 2019. *Idea Odnowy*. Dostęp: 2019.04.25. www.odnowa.org/?page_id=32 htm.
- Kobyliński, Andrzej. 2014. „Etyczne aspekty współczesnej pentekostalizacji chrześcijaństwa.” *Studia Philosophiae Christianae* 50 (3): 93-130.
- Kobyliński, Andrzej. 2016. „Odczarowanie świata czy epoka postsekułarna? Pobożność ludowa w kontekście globalnej pentekostalizacji chrześcijaństwa.” W *Pokładamy nadzieję w Kościele*, red. Dawid Mielnik, 134-146. Lublin: nakładem redaktora. PDF. Dostęp: 2019.04.25. <https://kntkul.files.wordpress.com/2016/08/pok-c582adamy-nadziej499-w-koc59bciele.pdf>
- Koch, Kurt. 2015. „Papst trifft Waldenser – Interview mit Kardinal Koch 11.06.2015.” Dostęp: 2019.04.24. www.vaticanhistory.de/wordpress-/?p=10566.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa. 1997. „Instrukcja o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów.” Dostęp: 2019.04.25. https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/swieccy_kapl_01.html
- Kongregacja Nauki Wiary. 2016. „List Iuvenescit Ecclesia do Biskupów Kościoła katolickiego na temat relacji pomiędzy darami hierarchicznymi a charyzmatycznymi.” Dostęp: 2019.04.25. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20160516_iuvenescit-ecclesia_it.html
- Kowal, Aleksandra. 2002. „Ekumenizm, czy obrona jedności?” Dostęp: 24.04.2019. www.opoka.org.pl/biblioteka/V/VM/trzecia_fala.htm
- Loyola, Ignacy. 2002. *Ćwiczenia duchowne. Reguły rozeznawania duchów*. Kraków: Wydawnictwo WAM.

- Lubowicki, Kazimierz. tłum. 2003. *Instrukcja na temat modlitw w celu osiągnięcia uzdrowienia pochodzącego od Boga, Kongregacja Nauki Wiary normy dyscyplinarne* (tyt. oryg. *Istruzione circa le preghiere per ottenere da Dio la guarigione*). Wrocław: Wydawnictwo TUM.
- Łazarów, Joanna, red. 2000. *Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary Dominus Iesus*. Kraków: Wydawnictwo M
- Migda, Andrzej. 2013. *Mistycyzm pentekostalny w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo NOMOS.
- Misiarczyk, Leszek. 2015. „Czy Kościołowi katolickiemu w Polsce rzeczywiście grozi pentekostalizacja?” Dostęp: 2019.04.24. <https://www.fronda.pl/a/ks-prof-leszek-misiarczyk-dla-frondapl-czy-kosciolowi-katolickiemu-w-polsce-rzeczywiscie-grozi-pentekostalizacja,55502.html>
- Nowacjan. 2005. *O Trójcy Świętej*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Paweł VI. 1976. „Ewangelii nuntiandi. Adhortacja Apostolska do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła katolickiego O ewangelizacji w świecie współczesnym.” *Acta Apostolicae Sedis* 1: 1-76.
- Pawłowski, Sławomir. 2014. „Zielonoświątkowy ruch pentekostalny.” W *Encyklopedia katolicka*, red. Edward Gigilewicz i in., tom 20, 1388-1389. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. 2002. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum.
- Popowski, Remigiusz, i Michał Wojciechowski. 1995. *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*. Warszawa: Wydawnictwo Vocatio.
- Ratzinger, Joseph. 1988. *Raport o stanie wiary z ks. Kard. J. Ratzingerem rozmawia Vittorio Messori*. Marki: Wydawnictwo Michalineum.
- Ratzinger, Joseph. 2014. „Presentazione.” W Raniero Cantalamessa, *Il canto dello Spirito. Meditazioni sul Veni creator*. Milano edizione digitale. Dostęp: 2019.04.30. www.amazon.it/canto-dello-Spirito-Meditazioni-creator/dp/8851409838.

- Sawa, Przemysław. 2018. „Spór o pentekostalizację Kościoła.” *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 51 (1): 100-119.
- Siemieniewski, Andrzej. 2001. „Ogień w Kościele.” Referat przedstawiony na *Pierwszej Sesji Apologetycznej: Tęsknota za jednym widzialnym Kościołem, ekumenizm mniej lub bardziej skuteczny Katolicki*, Ziębice, 24-26 sierpnia. Wrocław: Katolicki Serwis Apologetyczny. Dostęp: 29.03.2019. <https://www.slideshare.net/siloam/ogien>.
- Siemieniewski, Andrzej. 2002. *Ochrzczeni w jednym Duchu. Perspektywy integracji mistycyzmu pentekostalnego z duchowością katolicką*. Wrocław: Papieski Wydział Teologiczny.
- Siemieniewski, Andrzej. 2019. „Pentekostalizacja: kilka pytań i nieco danych.” Dostęp: 2019.03.29. www.siemieniewski.archidiecezja.wroc.pl/?q=node/179htm.
- Sobór Watykański II. 1967a. „Lumen gentium. Konstytucja dogmatyczna o Kościele.” W *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekry, deklaracje*, 105-165. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum.
- Sobór Watykański II. 1967b. „Nostra aetate deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich.” W *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekry, deklaracje*, 334-338. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum.
- Weron, Eugeniusz. 2002. „Odnowa w Duchu Świętym.” W *Leksykon duchowości katolickiej*, red. Marek Chmielewski, 597-603. Lublin-Kraków: Wydawnictwo M.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LXII

Zeszyt 1

ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2020

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka, prof. ChAT – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański, ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

prof. dr hab. Atanolij Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Skład komputerowy – Jerzy Sojka

W związku z wprowadzaniem równoległej publikacji czasopisma w wersji papierowej i elektronicznej Redakcja „Rocznika Teologicznego” informuje, iż wersją pierwotną jest wersja papierowa.

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANSH [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]

PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.

All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem

Wydawnictwa Naukowego ChAT

ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55

Nakład: 100 egz., objętość ark. wyd.: 14,5

Druk: druk-24h.com.pl

ul. Zwycięstwa 10,

15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY

ŁUKASZ NIESIOŁOWSKI-SPANÒ, <i>Tożsamości Judejczyków okresu Drugiej Świątyni i relacje z obcymi</i>	7
АЛЕКСАНДР ВЛАДИМИРОВИЧ СИЗИКОВ, <i>Пролог Книги Иисуса сына Сирахова в русском переводе</i>	25
JERZY OSTAPCZUK, <i>Nieznana karta bośniackiej Ewangelii tetr – Dion-122, XIV w.</i>	39
РОСТИСЛАВ ЯРЕМА, <i>Культурно-историческая значимость храма Живоначальной Троицы при бывшем Городском сиротском приюте им. Бахрушиных в Сокольниках</i>	69
EWA DUSIK-KRUPA, <i>Uniwersalizm kanonów synodu w Gangrze (340 r.)</i>	87
ВИТАЛИЙ ШУМИЛО, <i>Литературное и духовное наследие схиигуменни Киевского Покровского монастыря Софии Гринёвой (1873–1941)</i>	109
LESZEK JAŃCZUK, <i>Plan operacyjny częściowej likwidacji tzw. sekt w Polsce w 1949 roku</i>	127
DOROTA BRYLLA, <i>O komunii stworzeń i dobrostanie zwierząt ad vocem Roku troski o stworzenie i Roku pokoju</i>	145
DAMIAN DOROCKI, <i>Czy w doktrynie Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego jest miejsce dla klasycznego teizmu?</i>	177
ANDRZEJ SIEMIENIEWSKI, <i>Pentekostalizm: pobożność ubogich tego świata?</i>	211
MIROSLAW TOPOLSKI, <i>Pentekostalizacja – szansa czy zagrożenie pastoralne?</i>	229
AGNIESZKA ZAMARIAN, <i>Wzorzec śmierci odwróconej. Aspekty pastoralne</i>	261
JOANNA LEWCZUK, ANNA ANYŻEWSKA, <i>Kształtowanie wartości zdrowia bazą poszanowania życia ludzkiego i zobowiązaniem etycznym wspólnych rodzin</i>	283
Wykaz autorów	317

Contents

ARTICLES

ŁUKASZ NIESIOŁOWSKI-SPANÒ, <i>Judean Identity in the Second Temple Period and Relations with Others</i>	7
ALEKSANDR VLADIMIROVIČ SIZIKOV, <i>The Prologue to Ben Sirach in Russian Translation</i>	25
JERZY OSTAPCZUK, <i>Unknown leaf from Bosnian Tetraevangelion – Dion-122, XIV c.</i>	39
ROSTISLAV ÂREMA, <i>The Cultural and Historical Significance of the Church of the Life-Giving Trinity at the former Bakhrushin City Orphanage in Sokolniki</i>	69
EWA DUSIK-KRUPA, <i>Universalism of canons from the Synod of Gangra (year 340)</i>	87
VITALIY SHUMILO, <i>Literary and Spiritual Legacy of the Abbess of the Kiev Pokrovsky Monastery Sofia Grinyova (1873–1941)</i>	109
LESZEK JAŃCZUK, <i>The Operational Plan for the Partial Liquidation of the So-called Sects in 1949 in Poland</i>	127
DOROTA BRYLLA, <i>On the Communion of All Creatures and the Animal Welfare ad vocem the Year of Concern for Creation and the Year of Peace</i>	145
DAMIAN DOROCKI, <i>Is there a Place for Classical Theism in the Doctrine of the Seventh-Day Adventist Church?</i>	177
ANDRZEJ SIEMIENIEWSKI, <i>Pentecostalism: spirituality for the poor of this world?</i>	211
MIROSLAW TOPOLSKI, <i>Pentecostalisation – an opportunity or a pastoral threat?</i>	229
AGNIESZKA ZAMARIAN, <i>The Forbidden Death Model: its Pastoral Aspects</i>	261
JOANNA LEWCZUK, ANNA ANYŻEWSKA, <i>Shaping the Values of Health as the Basis of the Respect for Life and the Ethical Obligation of a Modern Family</i>	283
List of authors	317

Wykaz autorów

Łukasz Niesiołowski-Spanò, l.niesiolowski-spano@uw.edu.pl, Zakład Historii Starożytnej, Instytut Historii Uniwersytetu Warszawskiego, Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Jerzy Ostapczuk, jostap@wp.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Aleksandr Vladimirovič Sizikov, a.sizikov@spbu.ru, Кафедра Библистики, Санкт-Петербургский Государственный Университет, Университетская набережная 11, Санкт-Петербург, 199034

Rostislav Ārema, prot.rostislav@gmail.com, 129626 Москва, 1-й Рижский переулок, д.2, стр.7, храм Живоначальной Троицы

Ewa Dusik-Krupa, ewadusik@gmail.com. Uniwersytet Jana Pawła II w Krakowie, ul. Kanonicza 9, 31-002 Kraków

Vitaliy Shumilo, veraizhizn@gmail.com 14000 Чернигов, проспект Мира, 13, ком. 106; Центр исследования истории религии и Церкви им. архиеп. Лазаря (Барановича); Национальный университет "Черниговский коллегіум" им. Т.Г. Шевченко

Leszek Jańczuk, lesjanc11@gmail.com, Wyższa Szkoła Teologiczno-Społeczna, ul. Wyborna 20, 03-681 Warszawa

Dorota Izabela Brylla, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Humanistyczny, Instytut Filozofii, al. Wojska Polskiego 71A, 65-762 Zielona Góra

Damian Dorocki, dymek34@poczta.onet.pl, ul. Jurija Gagarina 37, 87-100 Toruń

Andrzej Siemieniewski, siema@pwt.wroc.pl, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław

Mirosław Topolski, topolski@tlen.pl, ul. Pułaskiego 1/3 m. 14, 42-217
Częstochowa

Agnieszka Zamarian, aszewczak@aps.edu.pl, Akademia Pedagogiki
Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ul. Szczęśli-
wicka 40, 02-353 Warszawa

Joanna Lewczuk, j.lewczuk@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia
Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-947 Warszawa

Anna Anyżewska, anna.anyzewska@wihe.pl, Wojskowy Instytut Higie-
ny i Epidemiologii w Warszawie, ul. Kozielska 4, 01-163 Warszawa